

3. ΕΡΕΥΝΑΙ ΚΑΙ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΜΑΡΑΘΩΝΙ

Περὶ τῆς ἐν Μαραθῶνι ἀνασκαφικῆς καὶ ἐρευνητικῆς ἐν γένει ἐργασίας διέλαβον ἐν τῇ ἀπτηκριβωμένη ἐκθέσει τῇ δημοσιευθείσῃ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ 1935 ἐν σελίσιν 84ⁿ μέχρις 158^{ns}. Τὸ δημοσίευμα τοῦτο εἶνε ἡ κατακλείς ἐν γε τῷ παρόντι τῶν ὑπ' ἐμοῦ πεπραγμένων ἐν τῇ περιπόστῳ Ἀττικῇ Τετραπόλει πρὸς τὴν αἰεὶ τελειοτέραν διαφώτισιν τῶν περὶ αὐτὴν τοπογραφικῶν, ἱστορικῶν, ἀρχαιολογικῶν καὶ ἀρχαιοδικῶν καθόλου ζητημάτων. Τὸ θέμα εἶνε πολὺ παλαιόν. Ἀνέρχεται εἰς τὰ 1792 διὰ τῶν τότε ἐρευνῶν τοῦ Γάλλου ἐν Ἀθήναις Προξένου Φωβέλ ἐν τῇ παραλία κυρίως τοῦ μέχρι πρὸ τριῶν ἔτι ἑτῶν μικροῦ λεγομένου ἔλους τοῦ Μαραθῶνος, ἔνθα μέχρι σήμερον διεσώθησαν τὰ λείψανα τῶν ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου Ἀττικοῦ κατὰ τὸν δεύτερον μετὰ Χριστὸν αἰῶνα ἐγερθέντων σημαντικῶν κτισμάτων. Ἐρευνηθῆ δὲ καὶ αὐθις ἡ θέσις αὕτη ὑπ' ἐμοῦ μετὰ νέων ὄλως διόλου καὶ λίαν ἀξιοσημειώτων ἀποτελεσμάτων κατὰ τε τὸ ἔτος 1926 καὶ κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη 1935 καὶ 1936. Κατόπιν ὅμως τῶν χρόνων τοῦ Φωβέλ, καὶ ἤδη ἐν ἔτει 1827 καὶ ἀκολούθως, εἰργάσθη ἐκεῖ ὁ ἐπιφανής, γνωστότατος ἐν Ἑλλάδι Ἄγγλος ἱστορικὸς Γεώργιος Φίνλαιϊ, ὅστις εἰς ἀνασκαφὰς μὲν δὲν ἠσχολήθη, ἀλλ' ἀξιολογωτάτας ἱστορικὰς μελέτας περὶ τοῦ Μαραθῶνος ἐδημοσίευσε τὸ 1835. Τοιαῦται ὅμως μελέται ἀναρίθμητοι σχεδὸν ἔγιναν καὶ ἀκολούθως, ἐν μακροῖς συνεχεῖς ἑτῶν, ὑπὸ μεγάλων ἐρευνητῶν τῆς Εὐρώπης, οὔτε δὲ ἀπολείπουν αὐταὶ μέχρι σήμερον ὑπὸ συγχρόνων σοφῶν γινόμεναι καὶ μέχρι τέλους ἀκόμη τοῦ πρὸ μικροῦ λήξαντος καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀρξαμένου ἔτους. Ἄλλ' ἡ ἡμετέρα Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἐσημείωσεν ἕνα σπουδαιότατον σταθμὸν εἰς τὰς ἐν Μαραθῶνι ἐπὶ τόπου πρὸ παντὸς ἐρεύνας διὰ τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ τύμβου τῶν Μαραθωνομάχων κατὰ τὰ ἔτη 1891 καὶ ἐξῆς ὑπὸ τοῦ μακαρίτου ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ διευθυντοῦ τοῦ Ἑθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Βαλερίου Στάη. Ἡ μετέπειτα ὅμως αὐθις ἀκολουθήσασα ἔρευνα τοῦ 1926 ἀπέβη εὐτυχῶς ἢ ἐντατικωτέρα καὶ πολυχρονιωτέρα πασῶν τῶν δι' ἀνασκαφῶν αἶμα καὶ παντοίων ἄλλων ἐρευνῶν ἐπὶ τόπου γενομένων. Αἱ ἐργασίαι αὐταὶ ἔγιναν γνωσταὶ εἰς τὴν ἐπιστήμην εὐθύς μὲν τὸ 1926 ἤδη δι' ἄρθρων διαφωτιστικῶν ἐν τῷ *Message d'Athènes* καὶ ἐν ταῖς στήλαις τῶν πληροφοριῶν τῶν περιοδικῶν τῶν ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῶν Ἰνστιτούτων· ὀλίγον δὲ ὑστερώτερα διὰ τῆς θεμελιώδους μελέτης μου περὶ τῆς Τετραπόλεως τοῦ Μαραθῶνος καὶ περὶ τοῦ Ἡρακλείου τοῦ Ἡροδότου, τῆς δημοσιευθείσης ἐν τῇ Ἐπετηρίδι τοῦ πρώτου ἔτους τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Τότε ἐλύετο τὸ λίαν σπουδαῖον πρόβλημα τῆς θέσεως τῆς Μυκηναϊκῆς ἀκροπόλεως καὶ τῆς ἀρχαίας πόλεως Μαραθῶνος. Τὴν περὶ τούτου ἀγγελίαν λαβὼν τότε καὶ ὁ ἐν Βερολίνῳ διασημώτατος συγγραφεὺς πλείστον

ἄλλων ἔργων καὶ τῆς πολυτόμου Ἱστορίας τῆς Ἀρχαιότητος Ἐδουάρδος Μέιερ ἔγραψε τὰς ἐμφαντικὰς λέξεις ὅτι «τώρα πλέον ὀριστικῶς ἐλύθη τὸ ζήτημα». Διότι πραγματικῶς μέχρι τοῦ ἔτους ἐκείνου ἠγνοεῖτο ἢ παρεγνωρίζετο ὅλως διόλου καὶ τῆς πόλεως Μαραθῶνος ἢ θέσις, ἣτις καμίαν σχέσιν δὲν ἔχει μὲ τὴν σημερινὴν τῆς Κοινότητος Μαραθῶνος, ἢ τῆς σπουδαιοτάτης δηλονότι τῶν τῆς Ἀττικῆς Τετραπόλεως θέσις, ὑπ' οὐδενὸς δὲ εἶχε παρατηρηθῆ ἢ ἐν τοῖς λειψάνοις αὐτῆς ἀλλιστα σφωζομένη Μυκηναϊκῆ αὐτῆς ἀκρόπολις, ὡς οὐδὲ ἢ ἐρειπωμένη ἀκρόπολις καὶ τὰ ἐρειπωμένα τεῖχη τῆς δευτέρας σπουδαίας πόλεως τῆς Τετραπολίτιδος ἐν ἱστορικοῖς χρόνοις Ὀμοσπονδίας, τὰ τεῖχη τῆς πόλεως Τρικορύνθου. Οὐδεὶς δὲ εἶχεν ὑποπτεῦσαι οὐδὲ τὴν ὑπαρξιν τοῦ Μυκηναϊκοῦ θολωτοῦ τάφου, ὅστις ἀνεσκάφη κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1933 καὶ τὸ θέρος τοῦ 1934, εἰς φῶς δὲ ἔφερε καὶ ἓνα ἀξιοσημείωτον χρυσοῦν κύπελλον κρατούμενον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ νεκροῦ Μαραθωνίου βασιλέως τοῦ 13^{ου} ἢ 14^{ου} αἰῶνος πρὸ Χριστοῦ, οὔτε τὸ ἄθικτον διασωθὲν καὶ ὑπ' οὐδενὸς πρότερον παρατηρηθὲν μέγα τμήμα τῆς Νεκροπόλεως τῆς ἀρχαίας πόλεως Μαραθῶνος μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἀγγείων, ἀνερχομένων μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς πρώτης πρὸ Χριστοῦ χιλιετηρίδος. Ἄλλ' ἢ Μυκηναϊκῆ ἀκρόπολις τῆς ἀρχαίας πόλεως Μαραθῶνος καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1935 καὶ κατὰ τοὺς θερινοὺς καὶ φθινοπωρινοὺς μῆνας τοῦ πρὸ μικροῦ λήξαντος 1936 παρέσχε τόσα λαμπρὰ σημεῖα τῆς πολιᾶς τῆς ἀρχαιότητος, χάρις εἰς τὰ πολυάριθμα ἐν αὐτῇ γενόμενα εὐρήματα θραυσμάτων ἀγγείων, ὥστε τὴν πρώτην αὐτῆς ὑπαρξιν νὰ δυνάμεθα ὀφθαλμοφανῶς ν' ἀναγάγωμεν ὄχι μόνον μέχρι τῆς μεσοελλαδικῆς λεγομένης ἐποχῆς τοῦ 1700 περίπου π. Χ., ἀλλὰ καὶ μέχρι τῆς τῶν Μινυῶν περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦλάχιστον τῆς δευτέρας π. Χ. χιλιετηρίδος. Τόσον δὲ ἐπροχώρησε καὶ ἡ ἄλλη πᾶσα ἀνασκαφὴ καὶ ἔρευνα ἐν Μαραθῶνι, εἰς πάντα μάλιστα τὰ σημεῖα τῆς Μαραθωνιακῆς χώρας, ὅσον δυσκόλως θὰ ἠδύνατο νὰ φαντασθῆ τις ὀλίγον πρὶν ἢ αἱ ἀνακαλύψεις αὗται γίνουσι εἴτε διὰ τῆς θαυματουργοῦ, πλειστάκις ἀποδειχθείσης, σκαπάνης τοῦ ἀρχαιολόγου εἴτε διὰ τῶν ἐπὶ τόπον, πρὸ παντὸς ἄλλου, παρατηρήσεων καὶ ἔρευνῶν. Ἄλλ' αἱ παρατηρήσεις αὗται ἀκριβῶς καὶ αἱ ἔρευναὶ ἀποτελοῦσι τὸ σύνολον τῆς τελευταίως γενομένης ἐν Μαραθῶνι πολυμεροῦς καὶ μακρᾶς ζητήσεως, περιλαμβανόμενον ἅπαν εἰς τὰ Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Τοιοῦτοτρόπως εἰς τὰ Πρακτικά ταῦτα δύναται αὐτὸ καὶ καλλίτερον νὰ μελετηθῆ ὡς πρὸς πάντα τοῦ τὰ σημεῖα, παρέχοντα ἐν ἑκαστῶν πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ἐπιστήμην τὴν τε ἀρχαιολογικὴν καὶ τὴν ἱστορικὴν πολλαχῶς προάγον. Ἡ σημασία τοῦ ὅμως αὕτη παρέχει οὐχ ἥττον τὴν βεβαίαν ἐλπίδα ὅτι καὶ τὸ προσεχὲς μέλλον τῆς ἐν Μαραθῶνι ἐργασίας δὲν θὰ εἶνε ὀλιγώτερον ἀξιοσημείωτον τοῦ παρόντος αὐτῆς.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ